

ZPRÁVA ZE SLUŽEBNÍ CESTY

Bibliotheca academica 2015

13.-14.10.2015

Marta Zizienová

Místo schůzky : VŠB-TUO, Ostrava

Konference probíhala dle programu. Z pohledu UKN je zajímavé:

Prezentace by měly být k dispozici na: <http://www.akvs.cz/aktivity/ba-2015/program.html>.
Nahrávka přednášky, kterou přednesl zahraniční host Lars Bjørnshauge, je k dispozici na: <http://eduart.vsb.cz/web/2015knihovNA2/>.

Kolik stojí otevřený přístup?: sledování výdajů za APC, Pavla Rygelová, VŠB-TUO

Česká republika je v tranzitní situaci, kdy platíme za předplatné, za gold open access, za membership (členství vydavatelům), administrativu a provoz repozitářů. Dle studie "The total publication costs" (dostupné např. z <http://eprints.whiterose.ac.uk/81227/1/TCP%20and%20OA%20revised%20JASIST%20WRR%20O.pdf>), tvoří 90% výdajů předplatné, 10% výdajů APC. V systému je dostatek financí i na financování přechodu na čistě otevřený přístup. Byly předvedeny výsledky z neúplné studie nad daty technických vysokých škol zapojených do projektu Info4TECH; zdrojem dat byl Web of Science, data byla omezena na články z let 2010-2014. Z údajů lze vyčíst pomalý růst počtu otevřených článků, nebylo možné zjistit částku za publikování v hybridních časopisech.

Open access – efficient open access policies and good publishing practice, Lars Bjørnshauge, SPARC Europe, DOAJ

Open access je velmi blízký knihovnám, protože knihovníci nechtějí žádné bariéry v přístupu k informacím. SPARC Europe poskytuje podporu pro rozvoj politik a pro implementaci otevřeného přístupu, chce ovlivnit politická rozhodnutí. PASTEUR4OA má za cíl redukovat komplexitu politik a vytvořit nástroje pro vědce spolupracující v rámci mezinárodních projektů. Stovky politik jsou k dispozici na ROADMap. Přednášející kladl důraz na open access mandáty, které určují, co vědci musí dodržet. Z ČR mají mandáty UTB Zlín a Akademie věd ČR, VUT má politiku. Mandáty fungují čtyřikrát lépe než politiky, ideální je požadovat následující: povinný deposit, deposit nelze prominout, vazba k evaluaci výzkumu, nesmíš předat práva vydavateli, okamžité ukládání do repozitáře. Ten, kdo poskytuje finance, musí vyžadovat uložení do repozitáře, musí na uložení dát finance a musí poskytnout repozitář. Je tedy třeba se vrátit zpět k Budapešťské iniciativě a dodržovat ji, velká část vědeckých publikací není dnes dostupná. Přednášející řekl, že jsme byli příliš spokojeni s tím, že došlo ke kompromisům a konsensu. Ale svým nadřazeným dost nezdůrazňujeme, že otevřený přístup stojí peníze. Zatímco jsme si hráli s repozitáři, vydavatelé přeskupili své vojsko a vyrukovali s hybridními časopisy a opět mají zisk. Ovšem existují instituce, které ztratily trpělivost a trvají na otevřeném přístupu (např. WHO má vše v repozitáři; Norwegian Research Council bude zpřístupňovat i články z výzkumů, které nefinancuje; podmínky Bill & Melinda Gates Foundation budou od 1.1.2017 striktně směřem k otevřenému přístupu). Přednášející zmínil nevhodnost aktuálního způsobu hodnocení vědy

a návrat ke kritériu “co publikuješ.” Na webu <https://doaj.org/bestpractice> jsou k dispozici kritéria, která mají splňovat kvalitní otevřené časopisy.

Prezentace sponzora: EBSCO

Předvedena byla metrika PlumX, která poskytuje data v reálném čase. Widget Plum Print je open source a je možno ho implementovat do jakékoliv repozitáře. Prezentována byla platforma IEEE, především seznam časopisů s impact faktorem z vybraných technických oborů. V letech 2004-2014 vzrostl počet článků z ČR publikovaných v rámci IEEE o 472%. Zmíněné byly MOOC kurzy IEEE.

Firemní prezentace: Albertina icome Praha/ProQuest

Zmíněno bylo nové rozhraní ProQuest E-book Central a jeho podmínky využívání (PDA, individuální nákup, předplatné kolekce; online či offline čtení; tisk až 40% textu e-knihy) a rostoucí množství odmítnutých přístupů do Taylor & Francis.

Představení knihovny VŠB-TUO, Eva Špačková, VŠB-TUO

Knihovna byla postavena v roce 1989. V roce 2005 vznikl ideový záměr, jehož smyslem bylo přizpůsobení prostorů knihovny moderním požadavkům a zvětšení prostorů pro uživatele. Byla zpracována architektonická studie, navrženo barevné a materiálové provedení, individuální projekt na interiér a návrh grafického informačního systému. Při exkurzi oceňují dvě velké počítačové studovny a místa k sezení před výpůjčním pultem.

Vysokoškolské knihovny 2016–2020, Marta Machytková, ČVUT

Knihovna je nedílnou součástí univerzity, činnost knihovny tedy musí vycházet ze strategie univerzity. Klíčovým strategickým dokumentem je dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké činnosti pro roky 2016-2020 (viz <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/dlouhodoby-zamer-vzdelavaci-a-vedecke-vyzkumne-vyvojove-a-1>), který stanovuje prioritní cíle, předkládá opatření a doporučení. AKVŠ připravuje strategický plán pro roky 2016-2018. Nejbližší setkání ředitelů a vedoucích vysokoškolských knihoven bude dne 8. prosince 2015.

Firemní prezentace: Thomson Reuters

V dalších dvou letech přibude do Web of Science cca 5.000 nových časopisů, zatím bez impact faktoru. Předvedena byla data za roky 1995-2015 týkající se produktivity ČR (roste počet článků, mezinárodní spolupráce, zvedá se počet vysoce citovaných článků, počet otevřených článků).

Firemní prezentace: Cosmotron

K dispozici je digitální repozitář vč. možnosti definování práv přístupu, ARL spolupracuje s RIVem, je možné přímo přebírat záznamy z Web of Science a Scopusu.

Diskusní sekce - Vize knihoven

Představen byl výzkum spokojenosti, který se konal na SIC ČZU v roce 2015. Cílem bylo získat podklad pro inovace a pro vizi. Využity byly tři metody - lístečková metoda, dotazník a mystery shopping. Výsledky - studentům chybí zásuvky, chtějí koše na tříděný odpad, pohodlné sezení, volný výběr, redukci příkazů a zákazů, prodloužení pracovní doby, týmové studovny, prostor pro samostudium, lépe nalaďené zaměstnance. Dlouho byla diskutovaná práce s interními zaměstnanci knihovny+ změna u zaměstnanců je náročnější než u

uživatelů.

Průzkum IG 2015: úroveň informační gramotnosti VŠ studentů, Ludmila Tichá, ČVUT, Lenka Bělohoubková, VŠE

Průzkumu se zúčastnilo 17 vysokých škol, 118 fakult, od 36 do 11.172 studentů. Metodou výzkumu byl náhodný stratifikovaný výběr po fakultách ze všech studentů studujících v českém jazyce. Z 252.577 studentů bylo osloveno 87.569, předpokládaná návratnost byla 35.542. Výzvy s linkem na dotazník šly na vybrané mailly studentů. Každá instituce zpracovala popis výuky informační gramotnosti, studia na fakultách, výuky zajišťované knihovnou. Proběhla velká úprava dotazníku. Sběr dat probíhal od 27.4.2015 do 17.5.2015, rozesílány byly 0-2 urgenční dopisy. Skutečná návratnost byla 25.389, po vyčištění dat 23.834 odpovědí (tj. 28%). Z odpovědí bylo 40% mužů, 60% žen, 93% studuje jednu vysokou školu, 83% studuje prezenčně. Vytvořeny byly dva modely studenta s úrovní informační gramotnosti 50 resp. 70 bodů. Dle prvotní analýzy vyplývá, že pokud student navštěvuje knihovnu i mimo zkouškové období, pak to snižuje jeho úroveň informační gramotnosti. Do konce roku 2015 budou k dispozici dílčí zprávy pro jednotlivé vysoké školy, v únoru 2016 proběhne workshop k analýze dat. Výsledky průzkumu budou publikovány na webu komise IVIG, na konferenci ECIL 2016 a v odborném tisku.

Propagace informační výchovy: příklady dobré praxe, Ilona Trtíková, ČVUT, Alexandra Vančurová, UK

Propagace je svázána grafickým manuálem instituce, zvyklostmi školy, počtem pracovníků. U doktorandů nejlépe funguje přímé oslovení mailem. U akademiků funguje osobní kontakt, osobní mail. Netradiční formy propagace nemají vliv na to, jestli se někdo zúčastní informační výchovy, slouží spíše k budování značky knihovny. Podstatné jsou: mravenčí práce s pedagogy, budování dobré značky knihovny, upevňování pozice v rámci školy, dostat se co nejdříve k uživatelům, načasování. Požadavky na knihovníka zahrnují: grafik, copywriter, umění komunikovat stávajícími i novými informačními kanály.

Rybí šupiny ve vyhodnocování informací aneb inspirace ze zahraničí, Helena Vorlová, JU, Hana Landová, ČZU

Klíčový je začátek studia, programy pro nové studenty (úvody do studia), podstatná je spolupráce v rámci školy a napříč celou školou. Cílem jsou akademické dovednosti, kritické myšlení, společné zážitky, seznámení s univerzitou, zázemí a podmínky studia. Při metodě situačního učení (situated learning) iniciují reálnou situaci. Koncept rybích šupin (<http://innovativelibraries.org.uk/index.php/onlyconnect/fishscale-academicness/>) využívá vizuálních metafor pro různé typy informačních zdrojů, důraz je kladen na zvažování původu informačních zdrojů a snížení potřeby nerecenzovaných zdrojů.

Fond podpory zahraničních cest: stručně s pozvánkou na postery, Hana Landová Prezentovány byly postery z konferencí IATUL 2015, IAMSLIC 2015 a LIBER 2015.

Firemní prezentace: ExLibris

Přednášející hovořil o systému Alma, spolupráci, integraci a sdílení, specifických postupech každé instituce. Alma nahrazuje více informačních systémů, poskytuje analýzy a prognózy. Instituce se stává součástí inteligentní spolupracující sítě. Aktuálně se připravuje přechod u tří univerzit v Berlíně.

Akviziční proces e-knih v rukou odborných čtenářů: Praktické zkušenosti vysokých technických škol v ČR s různými typy DDA (Demand-driven acquisition) e-knih, Daniela Nová, ČVUT, Jiří Jirát, VŠCHT

D. Nová představila kombinaci nákupu pomocí PDA a EBL. U obou způsobů knihovna provedla předvýběr titulů, nenastavovala žádné další omezující parametry. Nevýhodou EBL byl chybějící shibboleth, limit byl nastaven na 10 Euro za výpůjčku (dražší bylo možno povolit individuálně). Důležitým poznatkem je, že e-sloužby jsou očekávanou službou knihoven, tomu je třeba přizpůsobit rozpočet knihovny. J. Jirát hovořil o modelu Elsevier Evidence Based Selection - lze vybrat kolekci, zaplatit část ceny a následně je rok volný přístup do všech titulů v kolekci (bez DRM). Po roce vybírám z dané kolekce tituly do trvalé akvizice (ve výši zaplacené částky). Při finálním výběru vybírali tituly doporučené osobně (akademici doporučili i tituly, které za devět měsíců nikdo ani neotevřel), pak dle statistik využitosti, vyřadili tituly, které má NTK. Důležitý poznatek - uživatelé mohou něco jiného říkat a něco jiného dělat.

Závěr konference a pozvánka na BA 2016

Výsledky lístečkové ankety:

Co máte na práci v knihovně nejraději - lidi, čtenáře, vůni nových knih.

Supersíla knihovníka - trpělivost, dobrá nálada, ničil by prach pohledem, paprsky omega alfa (OA), které mažou bariéry v mozcích vědců.

Knihovnické Vánoce - slavíme tím, že konečně zavřeme knihovnu.

Knihovníkův den (bez čeho nemůže přežít) - káva, PC, kolegové.

Roky v knihovně - průměrně 17,2 let.

Co byste vzkázali svému mladšímu knihovnickému já - vydrž, bude to lepší, nakonec to bude prima práce.

Zlatá rybko, co byste si přáli - větší knihovnu, víc financí, oduševnělé vedení.

Pozn. BA2016 se bude konat v Praze na Univerzitě Karlově.

Zpracovala: Marta Zizienová

